

N:o 8.

Ank. till Riksd. kansli den 29 mars 1892, kl. 1 e. m.

Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om tillägg till gällande bestämmelser i riksdagsordningen rörande val till Riksdagens Andra Kammare.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 175, har herr *P. G. Petersson* i Brystorp anført, hurusom vid föregående riksdagar upprepade gånger framlagts förslag om bestämmande af gemensam valdag för val af riksdagsmän till Andra Kammaren. Orsaken till att dessa förslag icke lyckats vinna afseende vore, enligt motionärens förmenande, företrädesvis att söka deruti, att man icke kunnat ena sig om hvilken dag vore den till valdag lämpligaste. I fråga härom ansåge motionären att, då under september månad jordbrukaren vore träget upptagen med skördens inbergande och därför mången gång hade svårt att infinna sig vid valet, särdeles om förrättningsstället vore långt aflägsset från hans hem, och då vid många industriella inrättningar arbetet måste helt och hållet inställas, för att de röstberättigade arbetarne skulle få tillfälle att utöfva sin rösträtt, om valet skedde å söcken dag, söndagen vore den för riksdagsmannaval lämpligaste dagen; och då det numera vore tillåtet att å denna dag hålla kyrko- och kom-

munalstämmor, kunde det icke gerna vara fördömligt, att äfven riksmannaval förrättades å söndag.

Uti § 16 riksdagsordningen finnes föreskrifvet, att vid de omedelbara valen rösterna skulle afgifvas, särskildt för hvarje kommun, inför kommunalstämmans ordförande eller magistrat, samt att valprotokollen sedermera skulle insändas för kommunerna å landet till domhafvanden och för städerna till magistraten i den stad, som största folkmängden egde. Af detta stadgande framginge väl, att kommunalstämmans ordförande skulle föra protokollet, men på hvilken skyldigheten hvilade att till vederbörande insända dessa protokoll, derom finnes motionären veterligen, intet tydligt stadgande. Det hade flera gånger inträffat, att kommunalstämmoordförande, inför hvilken riksdagsmannaval förrättats, uraktlätit att till vederbörande aflemna valprotokoll, och käntd vore, att genom sådan försumlighet valkretsar kommit att representeras af annan person än den, som vid riksdagsmannavalet erhållit de flesta rösterna. Ett sådant förhållande syntes dock ovilkorligen böra genom tydligt lagstadgande förebyggas.

På grunder, som sålunda blifvit anförda, föreslår motionären, att Riksdagen måtte besluta:

dels att andra söndagen i september månad måtte bestämmas såsom gemensam valdag för hela riket för val af riksdagsmän i Andra Kammaren, dock att valen ej skulle företagas förr än klockan 2 eftermiddagen, vid hvilken timme gudstjensten borde hinna att vara afslutad;

dels att de kommunalstämmoordförande, inför hvilka omedelbara val skett, skulle vara skyldiga att på eget ansvar föra valprotokoll samt till vederbörande inom bestämd tid samma protokoll insända;

dels ock att domhafvande eller magistrat icke måtte ega rätt att till slutligt afgörande handlägga valförrättningen förr, än fullständiga valprotokoll inkommit, äfvensom att, derest dessa protokoll inom därför bestämd tid icke skulle vara inkomna, domhafvande eller magistrat skulle ega att på den försumliges bekostnad valprotokollen från vederbörande ofördröjligen införskaffa och efter deras erhållande valförrättningen afsluta.

Formuleringen af de tillägg till riksdagsordningen, som för vinnande af motionens syfte blefve erforderliga, har motionären öfverlemnadt till konstitutionsutskottet att verkställa.

I fråga om bestämmande af en för hela riket gemensam dag för val af riksdagsman till Andra Kammaren hafva många förslag blifvit framställda, men, oaktadt vid behandlingen af dessa förslag inom Riks-

dagen det städse allmänt erkänts, att det skulle vara fördelaktigt om en dylik valdag kunde bestämmas, har dock hvarje särskild dag, som blifvit föreslagen, visat sig olämplig att såsom gemensam valdag för hela riket fastställas. Med anledning af en vid 1888 års riksdag i sådant syfte väckt motion yttrade konstitutionsutskottet, att, om än det vore obestriddigt, att en på förhand bestämd valdag i vissa hänseenden kunde medföra fördelar, det likväl visat sig vara med stor svårighet förenadt att bestämma en dag, som för hela vårt vidsträckta land vore passande.

Förslag att bestämma en viss angifven söndag till gemensam valdag var sistlidet år föremål för Riksdagens pröfning. I det yttrande, konstitutionsutskottet med anledning deraf afgaf, anmärktes, att mot en sådan anordning alltid anförts stora betänkligheter, och detta äfven från deras sida, som förfäktat lämpligheten af en gemensam valdag. Många skulle nemligen på grund af sin religiösa öfvertygelse anse sig ej kunna deltaga i riksdagsmannaval, som anställdes å söndag, och valförrättare, som kunde hysa dylika betänkligheter, skulle mot sin öfvertygelse blifva tvungna att då tjänstgöra. Redan enligt gällande bestämmelser kunde visserligen riksdagsmannaval utsättas att förrättas å söndag, men med införande i grundlagen af det föreslagna stadgandet, skulle möjlighet saknas för valförrättaren att utsätta annan dag, äfven om han visste, att inom valkretsen en bestämd mening vore rådande mot valets förrättande å söndag. Ett dylikt stadgande skulle säkerligen på många ställen inom landet uppväcka missnöje. I öfrigt vore det tvifvelaktigt, huruvida möjlighet förefunnes att å söndag förlägga valen till sådan tid, att gudstjensten derigenom icke stördes eller hindrades. Redan å landsbygden skulle detta säkerligen ofta vara förenadt med stora svårigheter, och hvad anginge städerna och i synnerhet de större städerna, skulle det icke ens låta sig göra, då tiden för valen derstädes måste utsträckas öfver en stor del af dagen, om valmännen skulle beredas tillfälle att få afgifva sina röster och få göra det på ett för dem lämpligt sätt. På grund häraf hemställde utskottet, att förslaget icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; och blef denna hemställan af båda kamrarne bifallen.

I följd af den utgång, frågan sålunda erhållit, och då icke något blifvit anfördt, som torde föranleda till frångående af Riksdagens förliedet år uttalade uppfattning, hemställer utskottet,

1:o att herr Peterssons motion, i hvad den afser att andra söndagen i september månad måtte bestäm-

mas såsom gemensam valdag för val till riksdagsmän i Andra Kammaren, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Beträffande motionen i öfrigt delar utskottet motionärens åsigt, att åtgärder böra vidtagas till förekommande, så vidt möjligt, deraf att, på sätt som skett, genom kommunalordförandes försumlighet de röstberättigade i en kommun kunna beröfvas inflytande på val af riksdagsman. Att emot en dylik försumlighet utfinna några fullkomligt säkra garantier, som derjemte, särskildt med hänsyn dertill, att ordförande i kommunalstämma ej är tjänsteman utan blott utöfvar ett förtroendeuppdrag, äro lämpliga, låter sig dock svårligen göra, hvaremot en bestämmelse, hvarigenom de kommunala myndigheterna erhöles påminnelse om deras skyldighet med afseende på valprotokollens insändande, torde vara för ändamålet tillräcklig.

På grundvalen af denna uppfattning framlade 1889 års konstitutionsutskott till Riksdagens bepröfvande ett förslag till ändrad lydelse af § 18 riksdagsordningen, enligt hvilket vederbörande valförrättare skulle i den kungörelse, hvarigenom underrättelse meddelades de vid val till riksdagsman i Andra Kammaren röstberättigade om tid och ort för valet, tillika bestämma viss dag före valets afslutande, inom hvilken de kommunala myndigheterna — såväl ordföranden i kommunalstämma som magistrat — hade att till valförrättaren insända valprotokollen. I afseende härå anförde utskottet, att en dylik bestämmelse naturligtvis icke borde ifrågakomma för den händelse, att valkretsen utgjordes af allenast en kommun, hvadan bestämmelse borde intagas endast i kungörelse om omedelbart val i valkrets, som bestode af flera kommuner. Om emellertid denna påminnelse i något fall icke visade sig verksam, skulle enligt förslaget valförrättaren ofördröjligen infordra det eller de felande protokollen. Hvilket tillvägagående i sistnämnda fall borde iakttagas kunde utan fara öfverlemnas åt valförrättaren sjelf att efter omständigheterna i det särskilda fallet bestämma. Säkrast syntes väl vara att anlita vederbörande kronobetjent, men äfven kunde en med posten eller på annat sätt afsänd requisition antagas i vissa fall vara tillfyllestgörande.

Detta förslag blef väl af Första Kammaren förkastadt, men i Andra Kammaren godkändes detsamma utan votering; och då utskottet fortfarande finner det utaf utskottet föreslagna grundlagsstadgandet behöfligt och för ändamålet lämpligt, samt utskottet icke lyckats utfinna något annat sätt, som bättre än detta förslag afhjelper den anmärkta

bristen i lagstiftningen, anser utskottet sig böra å nyo för Riksdagen framlägga samma förslag. Visserligen torde genom det af utskottet ifrågasatta förfaringssätt tiden för riksdagsmannavalens avslutande i någon mån fördröjas. Men denna betänklighet anser utskottet sakna betydelse vid det förhållande, att de allt mer lättade kommunikationerna tillåta valförrättarne att utsätta de särskilda tidsbestämmelserna på sådant sätt, att de sannolikt ej i allmänhet behöfva öferskrida den tidrymd, inom hvilken under nuvarande förhållanden valförrättningarna pläggat afslutas.

På grund häraf, och då någon tvekan ej torde förefinnas om hvem skyldigheten att till valförrättaren insända valprotokoll tillkommer, hvadan uttryckligt stadgande i sådant afseende icke, såsom motionären antager, torde vara erforderligt, får utskottet hemställa,

2:o att Riksdagen i anledning af herr Peterssons motion i de delar, som icke genom utskottets hemställan under punkten 1:o blifvit besvarade, måtte till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af

Riksdagsordningen.

§ 18.

(Nuvarande lydelse:)

Konungens befallningshafvande — — — — — skyndsamt kringläsa.

(Föreslagen lydelse:)

Konungens befallningshafvande — — — — — skyndsamt kringläsa.

I kungörelse om omedelbara val i valkrets, som består af flera kommuner, skall valförrättaren tillika bestämman viss dag före valets avslutande, inom hvilken valprotokollen skola till valförrättaren insändas. Hafva å sålunda bestämd dag valprotokollen från hela valkretsen icke inkommit, låte valförrättaren felande protokoll skyndsamt infordra.

För kallelse till elektorsval —	För kallelse till elektorsval —
— — — — — stadgadt är.	— — — — — stadgadt är.
Der elektorsval hållet är —	Der elektorsval hållet är —
— — — utdrag af valprotokollet.	— — — utdrag af valprotokollet.

Stockholm den 28 mars 1892.

På utskottets vägnar:

O. BERGIUS.

Reservationer:

mot utskottets hemställan i 1:sta punkten:

af herr *Hedin*, som ansett utskottet böra tillstyrka, att andra söndagen i september månad måtte bestämmas till gemensam valdag för hela riket vid val till Andra Kammaren; och

mot utskottets hemställan i 2:dra punkten:

af herr *Bergius*, som yttrat:

»Då det af utskottet föreslagna stadgande, enligt min uppfattning, skulle föranleda dröjsmål med riksdagsmannavals afslutande, utan att leda till det mål, man dermed vill vinna, nemligen att före rösternas sammanräknande må från hvarje kommun till valförrättaren inkomma valprotokoll, så affattadt, att det kan godkännas, anser jag mig icke kunna biträda förslaget. Så vidt jag varit i tillfälle erfaras, är det mycket sällan som ordförande i kommunalstämma helt och hållet underlåter att till domaren insända valprotokoll, hvaremot det ofta inträffar att inkomna protokoll äro så ofullständiga, att de måste kasseras. För min del håller jag före, att de ifrågavarande olägenheterna kunna i väsentlig mån afhjelpas derigenom, att strafflagen ändras så, att kommunalstämmas ordförande, som vid elektors- eller riksdagsmannaval begår fel eller försummelse, därför varder underkastad ansvar, samt att, liksom formulär till statistiska uppgifter angående riksdagsmannaval nu tillhandahållas kommunalstämmornas ordförande, desse erhålla jemväl

formulär till valprotokoll, hvarom dock något stadgande i grundlag icke erfordras;»

af herrar *Behm, von Strokirch, Samzelius, friherre Wrangel von Brehmer* och *Rudebeck*, som instämt med herr *Bergius*;

samt af herr *Ljungman*.

Herrar *Billing* och *Bengtsson* hafva velat tillkännagifva, att de icke deltagit i ärendets behandling inom utskottet.
